

SJEĆANJA NA PROFESORA JOSIPA KOVAČEVIĆA –
U SPOMEN NA 25. GODIŠNJICU SMRTI

I. Trinajstić

Samo redovito prateći dnevni tisak možemo na vrijeme saznati o događajima koji su se netom zbili. Kod časopisa, posebice znanstvenih, podatak o nekom događaju obično se objavljuje s manjim ili većim zakašnjenjem. Međutim, bolje je "ikad, nego nikad"!

S ovih smo nekoliko uvodnih riječi htjeli istaknuti da se upravo pred kraj 2005. navršilo 25 godina od smrti našega, poznatog i vrlo uvaženog znanstvenika, prof. dr. sc. Josipa ("Joke") Kovačevića, pa neka ovih nekoliko redaka bude potsjetnik na tu tužnu godišnjicu. Prof. J. Kovačević bio je svestrani istraživač, ali je njegova prvenstvena zasluga da je na našim prostorima osnivač moderne znanosti o korovima – herbologije. Za ovaj kratak prikaz života i rada profesora Josipa Kovačevića poslužila su mi najvećim dijelom, naročito glede faktografskih podataka, dva članka "In memoriam" i to redakcijski članak, objavljen u Agronomskom glasniku i članak objavljen u Poljoprivrednoj znanstvenoj smotri iz "pera" našega, također, uvaženoga znanstvenika prof. dr. sc. Jana Čížeka.

Profesor Josip Kovačević – u "žaru" istraživanja!

Prof. J. Kovačević rodio se u Oriovcu kraj Slavanskog Broda 7. listopada 1910. godine. U rodnom mjestu pohađa osnovnu školu, a gimnaziju pohađa i maturira, 1931. godine u Slavanskom Brodu. Po završetku gimnazije i s diplomom ispita zrelosti upisuje se iste godine na Poljoprivredni odsjek tadašnjega Poljoprivredno-Šumarskog fakulteta. Po završetku studija 1935. godine, odsluženja vonog roka i jednogodišnjeg pripravničkog staža, nastupa službu u Agrobotaničkom odsjeku Poljoprivredne ogledne i kontrolne stanice, najprije, 1941-1942, u Zagrebu, a kasnije, 1942-1943, u Osijeku.

Tijekom studija J. Kovačević se ističe kao vrijedan i marljiv student, a naročito zanimanje pokazuje za botaniku. Kao što je dobro poznato znanstveni interes mladoga Kovačevića pobudile su biljke, ali ne one tzv. korisne, od kojih čovjek uzgojem proizvodi hranu ili odjeću, već one biljke koje je čovjek nazvao korovom ili dračem, biljke koje u poljoprivrednoj proizvodnji imaju istu ulogu kakvu imaju i korisne biljke, ali u negativnom smislu i na uništenje kojih čovjek troši i velika sredstva i veliki trud.

Da bi produbio svoje teoretsko znanje iz botaničkih disciplina, koje će mu biti potrebno radi proučavanja korova, prelazi J. Kovačević, 1942. godine na rad u Botanički zavod Poljoprivredno-Šumarskog fakulteta u Zagrebu, gdje pod rukovodstvom našega poznatog botaničara iz prve polovice 20. stoljeća - akademika Ive Pevaleka - radi na svojoj doktorskoj disertaciji pod naslovom "Prinosi poznavanju sjemenki i plodova u naturalnom sjemenju crvene djeteline Hrvatsko-slavonskog međurječja". Tim radom počinje prvo - herbološko-karpološko razdoblje znanstvenoga rada J. Kovačevića u kojem on kroz više godina proučava sjemenske korovne primjese u sjemenu crvene djeteline i na temelju toga utvrđuje njeno podrijetlo (provenijencija) i kakvoću. U tom razdoblju znanstvene aktivnosti J. Kovačevića zanima sjemenska roba, sjemenske nečistoće i primjese i svi problemi vezani uz rasijavanje sjemena u prirodi, uključivši i čovjeka.

U vremenu od 1947. pa do 1962. J. Kovačević radi na raznim dužnostima u Saveznom zavodu za proizvodnju i oplemenjivanje bilja – Zemun u Odsjeku za introdukciju (1947-1949); u Laboratoriju za sjemensku kontrolu u Zagrebu (1949-1952); u Zavodu za agroekologiju u Zagrebu (1952-1962).

Negdje 1955. godine počinje J. Kovačević istraživanja vegetacije korova u različitim poljoprivrednim kulturama, u skladu s metodama i principima florističke fitocenološke škole Zürich-Montpellier, a time počinje drugo, vrlo plodno - herbološko-fitocenološko - znanstveno rzdoblje prof. J. Kovačevića.

Tijekom skoro dvadeset godina proučava korovne zajednice različitih poljoprivrednih kultura u pojedinim dijelovima bivše Jugoslavije i objavljuje iz navedene problematike veliki broj znanstvenih, stručnih i popularnih članaka.

Nekako istovremeno s proučavanjem korovnih zajednica, počinje J. Kovačević i vrlo intenzivna fitocenološka istraživanja livadne vegetacije, prvenstveno s ekološko-gospodarskog gledišta i postaje jedan od vrsnih stručnjaka primijenjene fitocenologije (Angewandte Pflanzensoziologie). Povezano s tim bude J. Kovačević 1961. godine biran za honorarnog, višeg predavača iz predmeta "Fitocenologija travnjaka" na novo organiziranom Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu, da bi 1966. bio izabran za izvanrednog profesora na istom predmetu. Godine 1967. predmet "Fitocenologija travnjaka" tematski se proširuje kao "Poljoprivredna fitocenologija", a J. Kovačević je 1972. godine izabran za redovitog profesora na tom predmetu u sklopu Zavoda za specijalnu proizvodnju bilja. Na navedenoj dužnosti ostaje J. Kovačević do odlaska u mirovinu, 1. srpnja 1980, da bi još iste godine, nakon teške bolesti, 28. listopada i umro.

Prijelazom na Poljoprivredni fakultet J. Kovačević, uz svoju znanstvenu aktivnost marljivo radi i na izradi priručnika koji će studentima poslužiti za upoznavanje znanosti o biljnim zajednicama (fitocenologije), pa izdaje nekoliko udžbenika, priručnika i atlasa.

Napokon, dugogodišnjim radom stečenih teoretskih i praktičkih iskustava, te zajedno s prof. K. Šoštarićem-Pisačićem izrađuje i 1974. godine objavljuje novu, originalnu "kompleksnu metodu za utvrđivanje kvalitete i sumarne vrijednosti travnjaka i djetelišta", koja je ubrzo pobudila veliko zanimanje stručne i znanstvene javnosti u zemlji i inozemstvu.

Godine 1976. izlazi iz tiska drugo, praktički potpuno novo izdanje priručnika "Korovi u poljoprivredi", u kojem J. Kovačević, zajedno s Kišpatićem i Seiwethom, svojim velikim teoretskim i praktičkim znanjem sintetizira najvažnije svjetske spoznaje o korovnim biljkama i na razumljiv, jasan i sažet način daje u ruke mnogobrojnih stručnjaka plodove svoga životnog rada. A da taj rad nije malen, neka nam pokaže nekoliko brojčanih podataka. Prof. J. Kovačević objavio je 194 znanstvena rada u domaćim časopisima, 26 radova u stranim znanstvenim časopisima, objavio je preko 350 stručnih radova, 22 edicije. Sudjelovao je referatima na 52 kongresa, simpozija i savjetovanja u zemlji i 12 u inozemstvu, sveukupno oko 680 bibliografskih jedinica. Da su svi navedeni, objavljeni radovi prirodoznanstveni -

“prirodoslovni”, nije potrebno niti posebno isticati, pa je prof. J. Kovačević s mnogo prava bio izabran za predsjednika Hrvatskoga prirodoslovnog društva, a budući da se najveći broj objavljenih radova odnosio upravo na proučavanje i suzbijanje korova, nije bilo u nas pogodnije osobe od profesora Kovačevića da u dva navrata bude biran za predsjednika tadašnjega “Jugoslavenskog društva za proučavanje i suzbijanje korova”. Kao nagradu za svoj rad dobio je strukovna priznanja, diplome i pohvale - "Priznanje i spomen plaketu za dugogodišnji rad i osobiti doprinos razvoju Fakulteta poljoprivrednih znanosti u Zagrebu", "Diplomu zaslužnog člana Saveza poljoprivrednih inženjera i tehničara SR Hrvatske", "Povelju Jugoslavenskog društva za proučavanje i suzbijanje korova", "Diplomu za zaslužnog člana Saveza inženjera i tehničara Jugoslavije".

Upravo zahvaljujući upornosti i ustrajnosti na savladavanju svakojakih poteškoća, pokrenuo je i osnovao i poseban herbološki časopis kojemu najprije daje naslov “Fragmenta herbologica croatica”, a nedugo zatim proširuje djelatnost na čitavo područje tadanje Jugoslavije i proširuje naslov u "Fragmenta herbologica jugoslavica". koji je poslije njegove smrti, te po osamostaljenju Republike Hrvatske nastavio objavljivati radove iz područja proučavanja i suzbijanja korova pod naslovom “Fragmeta herbologica et phytomedica”.

Neka ovaj kratki prikaz životnoga i znanstvenog puta našega Profesora "Joke" Kovačevića bude poticaj za sustavnu analizu čitavoga, njegova opusa.

Adresa autora – Author's address:
Prof. dr. sc. Ivo Trinajstić
Dunjevac 2
HR-10000 Zagreb
Croatia